

УДК 330.111.62:167
JEL A10, K11

KOVBATIUK M.V.,
PhD. Econ. Sciences, Professor
Head of the Department of Theoretical and Applied Economics
State University of Infrastructure and Technologies,
9, Kirillovskaya street, Kiev, Ukraine, 04071
E-mail: mvkov58@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1149-6537

SHEVCHUK V.O.,
PhD. Econ. Sciences,
Associate Professor of the Department of Theoretical and Applied Economics
State University of Infrastructure and Technologies,
9, Kirillovskaya street, Kiev, Ukraine, 04071
E-mail: wladka@ukr.net
ORCID: 0000-0001-7121-598X

CONCEPTUAL APPROACHES TO PROPERTY CLASSIFICATION: POLITICAL - ECONOMICAL ASPECT

Topicality. Property is a difficult complex system category, which in its development underwent significant continuous quantitative and qualitative changes. The problem of different interpretations of the economic category "property" aggravated by the fact that scientists lack a unanimous approach to identifying types, kinds and forms of ownership, which indicates the diversity of approaches to the classification of property.

Aim and tasks. of the article is to substantiate the theoretical approaches to the definition of the economic content of property in the process of its transformation and development and the study of the classification of types and forms of ownership in particular from the point of view of traditional and modern classification.

Research results. The article analyzes the approaches of outstanding scientists to the theoretical concept of the category "property" in different eras of the development of economic science. The study showed that at present it is advisable to distinguish between classical and modern classification of property. Therefore, the authors have formed a classical classification that includes two types of property: private, which exists in two forms: simple private property and capitalistic private property, and public property, which has two types – collective and state property. The modern classification based on modern views and trends in the evolution of property relations in society, based on the position that it is incorrect to single out only private and public types of ownership, because in this approach a separate individual and a work collective are identified, which may include tens, hundreds or more workers.

Conclusions. Therefore, in the modern classification of property, types of ownership are collective (group), private, which are combined into a group of non-state types of ownership, as well as public (state) and supranational which form a group of state ownership types. In spite of the fact that there are no species in the modern classification of property and in the classification according to the legislation, practical experience indicates that there are still varieties of property. Therefore, it is advisable to classify property not only by types and forms, but divided into types according to various classification criteria, namely by objects of ownership, by subjects of ownership, depending on the type of property, by the number of owners, by features of objects, by levels of privatization.

Keywords: property, property relations, types of ownership, forms of ownership, property classification.

КОВБАТЮК М.В.,
Канд. екон. наук, проф.,
Завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки
Державний університет інфраструктури та технологій,
вул. Кирилівська, 9, м. Київ, Україна, 04071
E-mail: mvkov58@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1149-6537

ШЕВЧУК В.О.,
Канд. екон. наук,
Доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Державний університет інфраструктури та технологій,
вул. Кирилівська, 9, м. Київ, Україна, 04071
E-mail: wladka@ukr.net
ORCID: 0000-0001-7121-598X

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ВЛАСНОСТІ: ПОЛІТЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Актуальність. Власність є складною системною категорією, яка протягом свого розвитку зазнавала суттєвих неперервних кількісних та якісних змін. Проблема різних трактувань економічної категорії «власність» поглиблюється тим, що у науковців відсутній одностайний підхід до виділення типів, видів і форм власності, що свідчить про багатогранність підходів до класифікації власності.

Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретичних підходів до визначення економічного змісту власності в процесі її трансформації і розвитку та дослідженні класифікації типів, видів і форм власності, зокрема з точки зору традиційної і сучасної класифікації.

Результати. У статті проаналізовано підходи визначних науковців щодо висвітлення теоретичного поняття категорії «власність» в різні епохи розвитку економічної науки. Аналіз поглядів науковців свідчить, що нині доцільно розрізняти класичну та сучасну класифікацію власності. На основі проведеного дослідження авторами було сформовано класичну класифікацію, яка включає два типи власності: приватну, що існує в двох видах: проста приватна власність і капіталістична приватна власність, і суспільну, що має два види – колективну і державну власність. Сучасна класифікація побудована з урахуванням сучасних поглядів і тенденцій еволюції відносин власності в суспільстві, які базуються на положенні, що некоректно виділяти лише приватний і суспільний типи власності, адже в такому підході ототожнюються окремих індивід і трудовий колектив, до якого можуть входити десятки, сотні і більше працівників. Тому у сучасній класифікації власності типами власності є колективна (групово), приватна, які об'єднуються в групу недержавних типів власності, а також суспільна (державна) та наддержавна, які становлять групу державних типів власності.

Висновки. Не зважаючи на те, що в сучасній класифікації власності і в класифікації за законодавством відсутні види, практичний досвід свідчить про те, що різновиди власності все ж таки існують. Тому нині варто класифікувати власність не лише за типами і формами, а поділяти на види за різними класифікаційними ознаками, а саме за об'єктами власності, за суб'єктами власності, залежно від виду майна, за кількістю власників, за особливостями об'єктів, за рівнями роздержавлення.

Ключові слова: власність, відносини власності, типи власності, види власності, форми власності, класифікація власності.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Відносини власності є важливою передумовою розвитку економіки. Економістами власність завжди визначалася як складна системна категорія, яка протягом свого розвитку зазнавала суттєвих неперервних кількісних та якісних змін. Тому погляди вчених на класифікацію власності постійно змінювалися та розвивалися і нині характеризуються складністю, різноманітністю та невизначеністю, як і самі відносини власності. Це призвело до виявлення нових форм власності та їх комбінацій на сучасному етапі.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Вагомий внесок у дослідження власності здійснили такі відомі вчені, як Ф. Кене [1], А. Сміт [2], К. Маркс [3; 4], Р. Коуз [5]. Серед вчених, які нині концентрують свою увагу на проблемах відносин власності, окресленні форм власності варто назвати М.О. Ажнюка, О.С. Передрія [6], В.Д. Базилевича [7], Г.І. Башнянина [8], О.О. Беляєва, К.Т. Кривенка, В.С. Савчука [9], А.С. Гальчинського, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкіна [10], Г.Н. Климка [11], Ю.Я. Лузана [12], С. В. Мочерного [13] та інших. Різноманітність поглядів науковців, а також відсутність єдиного погляду економічної та юридичної науки на цю наукову проблему обумовили актуальність і вибір теми наукової статті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз існуючих поглядів і теорій, які сформовані останнім часом, вказує на відсутність єдиного підходу та розуміння такої економічної категорії, як «власність», а також відсутність спільного погляду щодо класифікації типів,

видів і форм власності. Це формує потребу у розвитку теоретико-методологічного фундаменту до систематизації і доповненні існуючих класифікацій власності.

Формулювання цілей дослідження (постановка завдання). полягає в обґрунтуванні теоретичних підходів до визначення економічного змісту власності в процесі її трансформації і розвитку та дослідженні класифікації типів, видів і форм власності, зокрема з точки зору традиційної і сучасної класифікації.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Як відомо, відносини власності складають основу виробничих відносин, які постійно змінюються в результаті трансформації продуктивних сил суспільства. Загальновизнаним є виокремлення в категорії власності двох змістовних аспектів, а саме юридичного й економічного. Юридичний змістовний аспект власності утворюється на основі правового оформлення таких відносин. Трактуювання економічної категорії «власність» різними вченими наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Теоретико-методичні підходи до визначення економічної категорії «власність»

<i>Автор, джерело</i>	<i>Визначення категорії «власність»</i>
Арістотель [14, с. 19-22]	владні повноваження і влада власника над об'єктом власності.
Ф. Кене [1, с. 329, с. 333]	право людини на річ, придатну для використання, яке з погляду правового порядку обмежене дійсним володінням, здобутим працею, без порушення права володіння третіх осіб.
А. Сміт [2, с. 210-211]	синонім багатства в його матеріальному розумінні. Тому перевага підприємницької приватної власності в усіх сферах економіки, її примноження на індивідуальному та національному рівнях є основним стимулом суспільного розвитку.
І. Кант [15, с. 177]	зовнішній предмет, який за своєю сутністю є «чимось своїм» для того, кому належать усі права на річ, якою він може розпоряджатися на власний розсуд.
А. Берлі [16, с. 12]	є відношенням між індивідом (або, можливо, групою індивідів) і реальною відчутною й невідчутною річчю; виражає відношення фактичного володіння річчю, відношення суб'єкта до об'єкта.
К. Маркс [4, с. 63; 3, с. 70, с. 442]	майнові відносини, свідомі вольові взаємозв'язки юридичних і фізичних осіб із приводу привласнення благ, що закріплюються системою відповідних прав власності. Також це системна властивість, яка пронизує всі економічні відносини, зумовлюючи їх специфічні якісні ознаки, що в процесі господарювання суб'єктів власності забезпечує економічне зростання. Власність означає на самому початку не що інше, як відношення людини до її природних умов виробництва як до належних їй, як до своїх власних, як до передумов, даних разом з її власним існуванням. Економічний зміст власності виявляється, насамперед, в об'єкті привласнення, оскільки «привласнення зумовлене перш за все об'єктом, який має бути привласнений, продуктивними силами, які розвинулися в певну сукупність».
Р. Коуз, Д. Норт [5]	право, яке охороняє й закріплює відносини між власниками.
М. Хохлов [17, с. 8, с. 18]	категорія, що виражає відносини між людьми в певних соціально-економічних умовах із приводу привласнення і використання об'єктів власності у процесі господарської діяльності з метою реалізації інтересу суб'єктів в отриманні доходу. Економічний зміст власності (економічна власність) не реалізується тільки у привласненні суб'єктом доходу, що здійснюється у сфері обігу, а охоплює весь процес суспільного відтворення. По-перше, економічна власність закладає загальні засади відносин господарювальних суб'єктів у певних соціально-

	економічних умовах; по-друге, виявляється вона шляхом реалізації інтересу суб'єктів власності у привласненні доходу; по-третє, економічний зміст об'єктів, суб'єктів власності та умов реалізації прав власності виявляється у сфері виробництва як речові й особистісні чинники виробництва, як існуючий господарський механізм.
С. В. Мочерний [13, с. 239]	система виробничих відносин між людьми (класами, соціальними верствами, групами, окремими індивідами тощо) з приводу привласнення об'єктів власності (засобів виробництва, предметів споживання, послуг, робочої сили, патентів тощо) в усіх сферах суспільного відтворення (безпосередньому виробництві, розподілі, обміні та споживанні).
Н. М. Ногінова [18, с. 212, с. 216]	надзвичайно важлива категорія суспільного життя: без неї неможливо обійтися при аналізі будь-якої складової виробничих відносин, а також при аналізі тенденцій змін у перехідній економіці. Власність – система внутрішньо необхідних, сталих, стійких, загальних соціально-економічних зв'язків та відносин між людьми (а отже, між трудовими колективами, соціальними верствами і групами) з приводу привласнення засобів виробництва, предметів споживання, робочої сили, об'єктів інтелектуальної власності, інформації, послуг у всіх сферах суспільного відтворення – виробництві, розподілі, обміні й споживанні.
І. Лазня [19, с. 30]	Оскільки ж приналежність є відношенням до матеріальних благ як до своїх, тобто відношення, що вже відбулося, то і власність визначається як статика відносин між людьми з приводу матеріальних благ (об'єктивних умов відтворення).
В. Сизоненко [20, с. 81]	відносини між людьми, в яких вони ставляться до даного об'єкта як до свого або як до чужого; винятково складне багатоманітне явище, в якому треба розрізняти об'єкт, економічний зміст і правову форму.

Джерело: сформовано авторами

Отже, нині немає єдиного бачення щодо поняття власності. Класично більшість дослідників дотримується точки зору, що відносини власності – це відносини, що складаються між економічними суб'єктами в процесі використання, володіння й відчуження, присвоєння факторів виробництва, матеріальних і нематеріальних благ. Сучасні дослідження проблематики власності в економічній теорії здійснюються на основі синтезу основних її напрямків: класичного й маржиналістського.

Так, М. Хохлов приходять до висновку, що «економічна власність – це категорія, що виражає відносини між людьми в певних соціально-економічних умовах з приводу привласнення і використання об'єктів власності у процесі господарської діяльності з метою реалізації інтересу суб'єктів в отриманні доходу на засадах неухильного вдосконалення об'єктів і суб'єктів власності як чинників виробництва і господарського механізму як умови реалізації прав власності» [17].

На наше переконання, в сучасних дослідженнях відносин власності досить повно дає визначення Н. М. Ногінова, яка констатує, що «власність в економічному аспекті, як і будь-яке інше економічне явище, має дві сторони, що відокремлюються згідно з вимогами принципу суперечності: матеріально-речовий зміст та суспільну форму. З точки зору матеріально-речового змісту, власність є сукупністю об'єктів присвоєння, до яких можна віднести засоби виробництва, робочу силу, предмети споживання, інтелектуальну власність, послуги, інформацію тощо. З погляду суспільної форми, власність є сукупністю зв'язків та відносин між суб'єктами привласнення» [18].

Є. Кирилук, досліджуючи трансформацію відносин власності на різних стадіях розвитку суспільства, зазначає, що «все більшого значення набуває не стільки абсолютне володіння речами як об'єктами власності, скільки володіння з правами їх використання лише як економічного ресурсу. Часто економічно вигідно набувати право оренди, лізингу та інші обмежені права, а не право повної

власності на речі. Також все більшу роль відіграють економічні ресурси, що не мають матеріальної форми (нематеріальні активи, інтелектуальна власність, деякі види інформації)» [21, с. 81].

Проблема різних трактувань економічної категорії «власність» поглиблюється ще й тим, що у науковців відсутній однотайний підхід до виділення типів, видів і форм власності, що свідчить про багатогранність підходів до класифікації власності.

Більшість науковців, зокрема М.О. Ажнюк, О.С. Передрій [6, с. 59-63], В.Д. Базилевич [7, с. 8, с. 18], Г.І. Башнянин, П.Ю. Лазур, В.С. Медведєв [8, с. 64], В. Крамінська, В.М. Семененко, Д.І. Коваленко [22, с. 63-64], В.Г. Федоренко [23], виділяють два типи власності: приватну і суспільну, які дослідники К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв [9, с. 80-91] називають видами. Натомість класичні два види приватної власності – трудову і нетрудову, вони розглядають як типи, називаючи їх трудовою неексплуаторською і експлуаторською. Також вони, окрім форм трудової неексплуаторської та суспільної власності, досліджують такі еволюційні форми: первісна (земельна): азійська (східна), антична (греко-римська), германо-слов'янська; рабовласницька; феодальна; капіталістична; посткапіталістична.

В.Д. Базилевич трактує індивідуально-трудова і приватна власність з найманою працею як форми приватної власності.

А.І. Щетинін [24] розглядає і характеризує лише історичні типи власності: власність первіснообщинного ладу (общинна); власність великої родини; приватна; комуністичну (соціалістичну).

Варто відзначити, що А.І. Щетинін [24] таку власність, як рабовласна (інші науковці називають її рабовласницькою), феодальна і капіталістична називає типами, В.М. Семененко, Д.І. Коваленко [25] натомість – видами приватного типу власності, а В.Д. Базилевич, Г.І. Башнянин, П.Ю. Лазур, В.С. Медведєв; К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв та В.Г. Федоренко – формами власності.

Серед вчених-економістів також існує неоднозначний погляд на акціонерну або корпоративну власність. Так Г.І. Башнянин, П.Ю. Лазур, В.С. Медведєв; В.М. Семененко, Д.І. Коваленко; К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв розглядають її як форму суспільної власності, М.О. Ажнюк, О.С. Передрій; В.Д. Базилевич і В.Г. Федоренко – як форму приватної власності, а А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін і А.І. Щетинін, натомість, – як форму колективної власності. Ми ж вважаємо, що акціонерна власність є формою приватно-колективної власності.

Такі автори, як В. Д. Базилевич, В.Г. Федоренко і А.І. Щетинін у своїх працях говорять про існування змішаної і комбінованої власності, причому В.Д. Базилевич розглядає комбіновану не окремою формою, а як різновид змішаної власності, яка має прояв в існуванні концернів, трестів, холдингів, фінансово-промислових груп та інших об'єднаннях. А.І. Щетинін виділяє ще іноземну власність, а В.Д. Базилевич – інтегровану як результат поєднання приватної форми у вигляді партнерської власності і колективної форми.

Спірними є погляди М.О. Ажнюка і О.С. Передрія щодо кооперативної власності і власності громадських організацій, які вони розглядають двічі – спочатку як форми приватної власності, а потім як форми суспільної власності, зокрема різновиди колективної.

Цікавою є думка А.С. Гальчинського, П.С. Єщенко і Ю.І. Палкіна, які не виділяють типи і види власності, а як юристи вирізняють лише форми власності, зокрема приватну, колективну і державну, до того ж як різновид приватної власності виділяють інтелектуальну власність.

Отже, аналіз поглядів науковців свідчить, що нині доцільно розрізняти класичну та сучасну класифікацію типів, видів і форм власності, які наведені на рисунках 1 і 2.

На основі проведеного дослідження авторами було сформовано класичну класифікацію, яка включає два типи власності: приватну, що існує в двох видах: проста приватна власність і капіталістична приватна власність, і суспільну, що має два види – колективну і державну власність.

Сучасна класифікація побудована з урахуванням сучасних поглядів і тенденцій еволюції відносин власності в суспільстві, які базуються на положенні, що некоректно виділяти лише приватний і суспільний типи власності, адже в такому підході ототожнюються окремі індивід і трудовий колектив, до якого можуть входити десятки, сотні і більше працівників.

Рис. 1. Класична класифікація типів, видів і форм власності

Джерело: сформовано авторами

Тому у сучасній класифікації власності типами власності є колективна (групова), приватна, які об'єднуються в групу недержавних типів власності, а також суспільна (державна) та наддержавна, які становлять групу державних типів власності. Тобто мова йде про виділення чотирьох типів власності. В межах кожного з цих типів функціонують різні форми власності (рис. 2).

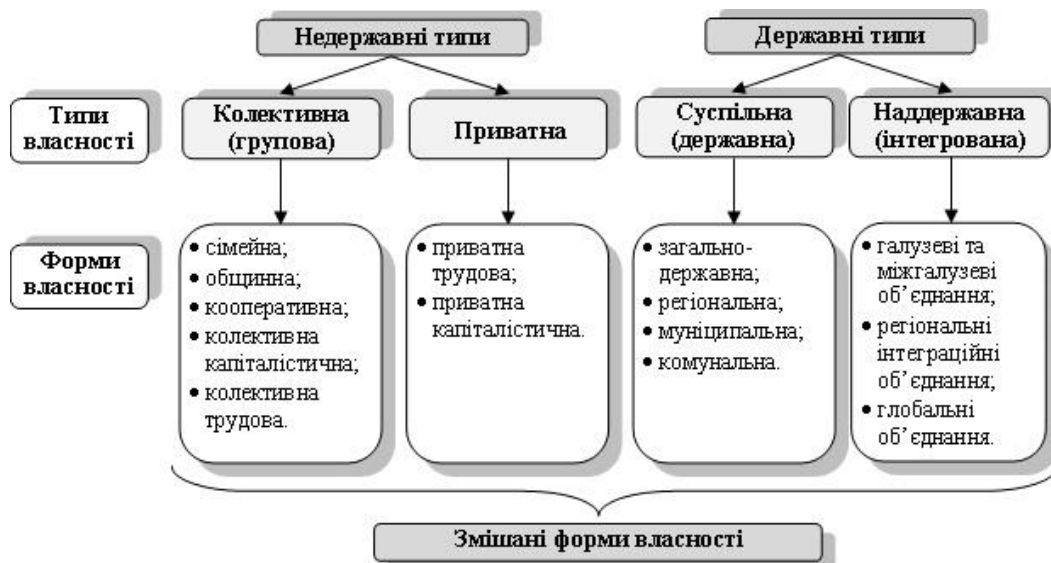

Рис. 2. Сучасна класифікація типів і форм власності

Джерело: сформовано авторами

Варто дослідити і юридичний аспект до класифікації власності. Конституцією України передбачено такі види права власності: право власності українського народу (ст. 13), право державної власності (ст. 14), право комунальної власності як власність територіальних громад (ст. 142) та право приватної власності як невід'ємне право людини (ст. 41) [26].

Таку класифікацію видів права власності покладено в основу Цивільного Кодексу України (ЦКУ), зокрема у ст. 324-327 ЦКУ зазначено, що «самостійними суб'єктами права власності виступають український народ, юридичні й фізичні особи стосовно об'єктів права приватної власності, держава та територіальна громада відповідного села, селища, міста» [27].

Такий підхід щодо відокремленості права державної власності від права власності українського народу та від права комунальної власності схожий до поглядів економістів щодо поділу державної власності на загальнодержавну і муніципальну (комунальну).

Суспільна власність в ЦКУ визначена як спільна, зокрема у ст. 355 виділені два види спільної власності: спільна власність двох або більше співвласників із визначенням часток кожного з них у праві власності (спільна часткова власність) та власність двох або більше співвласників без визначення часток у праві власності (спільна сумісна власність) [27, 28].

Класифікацію власності відповідно до законодавства України наведено на рисунку 3.

Рис. 3. Класифікація власності за законодавством України

Джерело: сформовано авторами на основі [26, 27]

Як бачимо, в ЦКУ та Конституції України відсутнє поняття колективної власності, адже суб'єктами відповідно визначені: приватної власності – один або декілька громадян, юридична особа; державної – держава, яка здійснює цивільні права та обов'язки через органи державної влади; комунальної – територіальна громада села, селища, міста тощо.

Не зважаючи на те, що в сучасній класифікації власності і в класифікації за законодавством відсутні види, практичний досвід свідчить про те, що різновиди власності все ж таки існують. Тому, вважаємо, що нині варто класифікувати власність не лише за типами і формами (як це подано у сучасній класифікації власності), а поділяти на види за різними класифікаційними ознаками.

Класифікацію різновидів власності за різними ознаками наведено на рисунку 4.

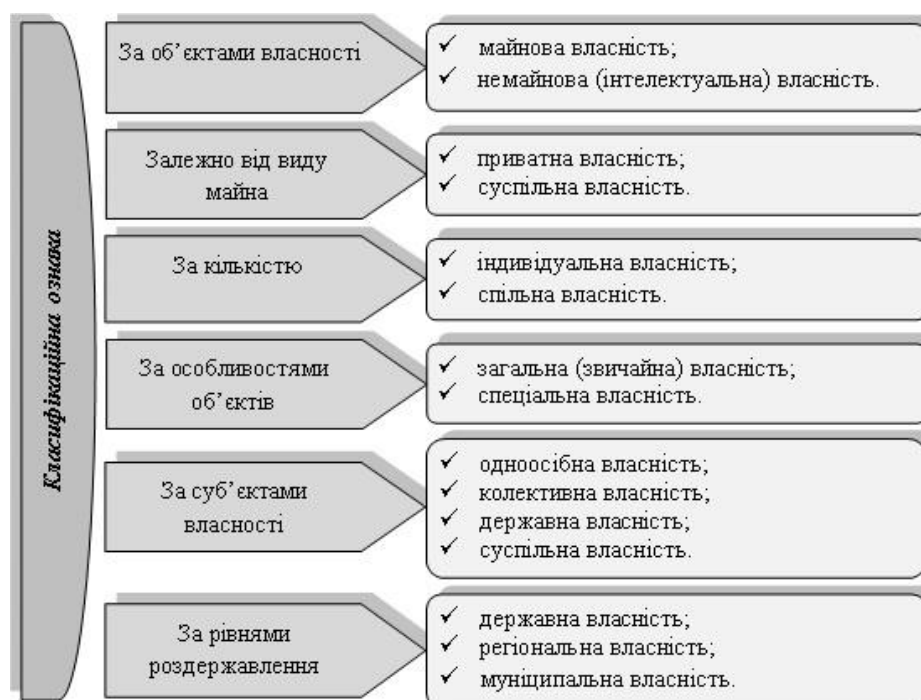

Рис. 4. Класифікація видів власності

Джерело: розроблено авторами

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, різноманітність підходів науковців до визначення типів, видів і форм власності свідчить про постійні зміни у відносинах власності, які зумовлюють появу нових історичних типів, а також видів і форм власності. Тому періодично виникає необхідність у новій систематизації і доповненні існуючих класифікацій власності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кенэ Ф. Естественное право М. : Изд-во социально-экономической литературы, 1960. 552 с.
2. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй: наук. вид.; пер. з англ. К. : «Port-Royal», 2001. 593 с.
3. Маркс К., Энгельс Ф. Избранные сочинения: в 9-и т. Т. 1 [под общ. ред.: А.И. Малышев, Н.Ю. Колпинский]; Ин-т марксизма-ленинизма при ЦК КПСС. М. : Политиздат, 1985. 549 с.
4. Маркс К., Энгельс Ф. Твори. [2-ге вид.]. Т. 46. Ч.1. К. : «Політвидав», 1982. 515 с.
5. Коуз Р. Фирма, рынок и право [пер. с англ.]. М. : Новое издательство, 2007. 224 с.
6. Ажнюк М.О., Передрій О.С. *Основи економічної теорії* : навч. посібник [Електронний ресурс]. К. : Знання, 2008. 365 с. URL : https://pidruchniki.com/12980108/politekonomiya/osnovni_formi_vlasnosti.
7. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. 3-тє вид., перероб. і доп. К. : Знання-Прес, 2004. 615 с.
8. Башнянин Г.І., Лазур П.Ю., Медведєв В.С. Політична економія. Ч.1. Загальна економічна теорія К. : Ніка-Центр Ельга, 2000. 516 с.
9. Політична економія: навч. посібник / [К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв та ін.]; За ред. д-ра екон. наук, проф. К.Т. Кривенка. К. : КНЕУ, 2001. 508 с.
10. Гальчинський А.С. Основи економічних знань: Навч. посіб. / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. 2-ге вид., перероб. і допов. К. : Вища шк., 2002. 543 с.
11. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / За ред. Г.Н. Климка. [4-е вид.]. К. : Знання-Прес, 2002. 615 с.
12. Лузан Ю.Я., Стецюра Н.П. Еволюція поняття «власність» [Електронний ресурс] URL : http://www.agrosvit.info/pdf/16_2013/7.pdf.
13. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія: у 3-х т. Т. І. / відп. ред. С.В. Мочерний. К. : Академія, 2000. 863 с.
14. Арістотель. Політика / Арістотель; [пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка]. К. : Основи, 2000. 239 с.
15. Кант И. Метафизика нравов в двух частях. Соч. в 6-ти т. Т.4. Ч.2. М. : Мысль, 1965. 478 с.
16. Берли А. Власть без собственности. М. : Наука, 1989. 324 с.
17. Хохлов М. Економічний зміст власності в аспекті соціально-економічних перетворень [Електронний ресурс] // Економічна теорія. 2013. № 3. С. 5-15. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2013_3_2.
18. Ногінова Н.М. Методологічні засади дослідження власності та процесу її реформування в умовах перехідної економіки [Електронний ресурс] URL : http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2006/16_7/208_Noginowa_16_7.pdf.
19. Лазня І.В. Відносини власності в умовах формування ринкової економіки. К. : Логос, 1997. 315 с.
20. Сизоненко В.О. Підприємництво. К.: Вікар, 1999. 435 с.
21. Кирилюк Є. Роль власності на сучасному етапі розвитку аграрних відносин // Галицький економічний вісник. 2011. № 2 (31). С. 80-87.
22. Крамінська В. Опорний конспект лекцій з «Економічної теорії» [Електронний ресурс] / В. Крамінська. URL : https://studopedia.com.ua/view_ekonomiateor.php?id=9.
23. Політична економія: Підручник / [Федоренко В.Г., Діденко О.М., Руженський М.М., Іткін О.Ф.]; За науковою ред. доктора економ. наук, проф. В.Г. Федоренка. К. : Алерта, 2008. 487 с.
24. Щетинін А.І. Політична економія. підручник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 480 с.
25. Економічна теорія: Політекономія: навч. посіб. / [Семененко В.М., Коваленко Д.І., Бугас В.В., Семененко О.В.]. 2-ге вид., доп. та перероб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 428 с.

26. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
27. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
28. Поліщук Л. Форми права власності за законодавством України [Електронний ресурс]. URL : <http://veche.kiev.ua/journal/2647/>.

REFERENCES

1. Kenje F. Estestvennoe pravo [Natural law]. Moscow, Publ. socialno-jekonomicheskoy literatury, 1960. 552 p.
2. Smit A. Dobrobut nacij. Doslidzhennja pro pryrodu ta prychny dobrobutu nacij [The welfare of nations. Research on the nature and causes of the welfare of nations]. Kyiv, «Port-Royal», 2001. 593 p.
3. Marks K., Jengels F. Izbrannye sochinenija [Selected works]. V. 1. Moscow, Politizdat, 1985. 549 p.
4. Marks K., Engels F. Tvory [Writings]. V. 46. P. 1. Kyiv, «Politvidav», 1982. 515 p.
5. Kouz R. Firma, rynek i pravo [Company, market and law]. Moscow, Novoe Publ., 2007. 224 p.
6. Azhnjuk M.O., Peredrij O.S. Osnovy ekonomichnoi teorii [Fundamentals of Economic Theory]. Kyiv, Znannja, 2008. 365 p. Available at: https://pidruchniki.com/12980108/politekonomiya/osnovni_formi_vlasnost.
7. Ekonomichna teorija: Politekonomija [Economic Theory: Political Economy]. Kyiv, Znannja-Pres, 2004. 615 p.
8. Bashnjanyn G.I., Lazur P.Ju., Medvedev V.S. Politychna ekonomija. Chastyna 1. Zagalna ekonomichna teorija [Political Economy. Part 1. The general economic theory]. Kyiv, Nika-Centr Elga, 2000. 516 p.
9. Kryvenko K.T., Savchuk V.S., Bjelajev O.O. ta in. Politychna ekonomija [Political Economy]. Kyiv, KNEU, 2001. 508 p.
10. Galchynskij A.S., Jeshhenko P.S., Palkin Ju.I. Osnovy ekonomichnyh znan [Fundamentals of Economic Knowledge]. Kyiv, Vyshha shkola., 2002. 543 p.
11. Osnovy ekonomichnoi teorii: politekonomichnyj aspekt [Fundamentals of Economic Theory: Polytechnical Aspect]. Kyiv, Znannja-Pres, 2002. 615 p.
12. Luzan Ju.Ja., Stecjura N.P. Evoljucija ponjattja «vlasnist» [Evolution of the concept of «property»]. Available at: http://www.agrosvit.info/pdf/16_2013/7.pdf.
13. Mochernyj S.V. Ekonomichna encyklopedija [Economic Encyclopedia]. V. I. Kyiv, Akademija, 2000. 863 p.
14. Aristotel. Polityka [Policy]. Kyiv, Osnovy, 2000. 239 p.
15. Kant I. Metafizika нравов в двух частях [Metaphysics of morals in two parts]. Moscow, Mysl, 1965. 478 p.
16. Berli A. Vlast bez sobstvennosti [Power without property]. Moscow, Nauka, 1989. 324 p.
17. Hohlov M. Ekonomichnyj zmist vlasnosti v aspekti socialno-ekonomichnyh peretvoren [The economic content of property in the aspect of socio-economic transformation]. Ekonomichna teorija – Economic theory, 2013, no. 3, pp. 5-15. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2013_3_2.
18. Noginova H.M. Metodologichni zasady doslidzhennja vlasnosti ta procesu ii reformuvannja v umovah perehidnoi ekonomiky [Methodological principles of property research and the process of its reforming in a transition economy]. Available at: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2006/16_7/208_Noginowa_16_7.pdf.
19. Laznja I.V. Vidnosyny vlasnosti v umovah formuvannja rynkovoї ekonomiky [Property relations in the conditions of formation of a market economy]. Kyiv, Logos, 1997. 315 p.
20. Syzonenko V.O. Pidpryjemnyctvo [Entrepreneurship]. Kyiv, Vikar, 1999. 435 p.
21. Kyryljuk Ye. Rol vlasnosti na suchasnomu etapi rozvytku agrarnyh vidnosyn [The role of ownership at the present stage of development of agrarian relations]. Galyckyj ekonomichnyj visnyk – Galician Economic Bulletin, 2011, no. 2 (31), pp. 80-87.
22. Kraminska V. Opornyj konspekt lekcij z «Ekonomichnoi teorii» [Reference summary of lectures on «Economic Theory»]. Available at: https://studopedia.com.ua/view_ekonomiateor.php?id=9.

23. Fedorenko V.G., Didenko O.M., Ruzhenskyj M.M., Itkin O.F. Politychna ekonomija [Political Economy]. Kyiv, Alerta, 2008. 487 p.
24. Shchetynin A.I. Politychna ekonomiiia [Political Economy]. Kyiv, Tsentri uchbovoi literatury, 2011. 480 p.
25. Semenenko V.M., Kovalenko D.I., Buhas V.V., Semenenko O.V. Ekonomichna teoriia: Politekonomiia [Economic Theory: Political Economy]. Kyiv, Tsentri uchbovoi literatury, 2011. 428 p.
26. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [The Constitution of Ukraine]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
27. Cyvilnyj kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine]: Kodeks vid 16.01.2003 № 435-IV. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
28. Polishhuk L. Formy prava vlasnosti za zakonodavstvom Ukrainy [Forms of ownership under the legislation of Ukraine]. Available at: <http://veche.kiev.ua/journal/2647/>.